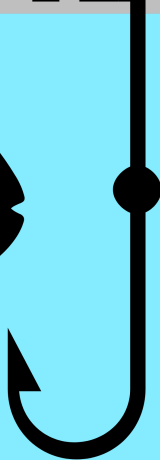
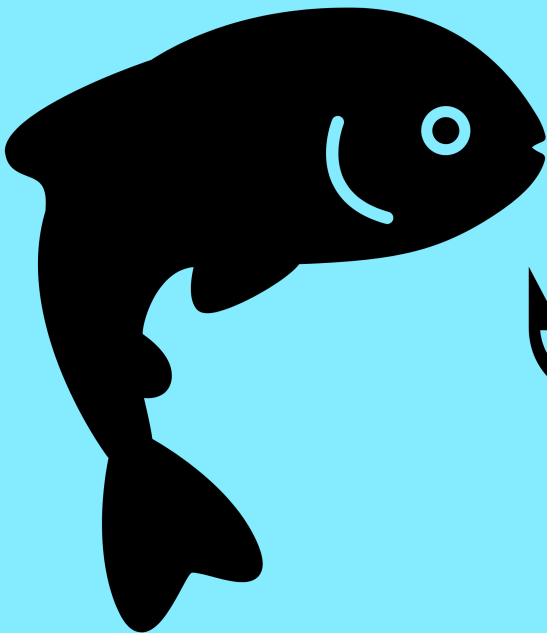

АЯ

ГЫЙ | ӘЖЕВ

КӨНДӘШЛӘР

КӨНДӘШЛӘР

Аяз Гыйләжев

Хатынына биргән вәгдәсен үтәр өчен, ир башы
Ниләр генә кичерми дә, ниләр генә күрми!
Нәгыйм Гөлбануның яңагыннан үпте дә колагына
пышылдады: «Борчылмыйча гына көт, балыксыз кайтмам!..»

Вокзалга якынлашканда, ул үзе сыман тимер табанлы
тартма-чаналар тарткан, башка кирәк-яракларны иннәренә
күтәргән шәп-шәп таза ир-атларны очратып куанып куйды:
бара халык, йөри! Вагонга кергәч үк, чыраен сытты Нәгыйм.
Зур бишмәт, олы колакчын бүрек кигән бәләкәй генә бер
малай дәү-дәү буш тартмалар, авыр-авыр пешлаләр арасына
кереп кысылган да, чын балыкчы төсле, күзен елтыратып
барган була! Мороженое суырып, телевизор карап кинәнәсе
урында ник борын катырып балыкка йөри икән, хәчтерүш?!

Башка вакыт булса, мөгаен, Нәгыйм малайга күз дә
төшермәс иде, бүген көне шундый, мәгнәле көн! Гөлбануга
өйләнгәннән соң, ул беренче тапкыр балыкка бара!

Шактый тирән кар ера-ера, «Гөлбану бәгърем, сылуым-
иркәм» көенә сызгыра-сызгыра, метр ярым калынлыктагы
Идел бозын тишеп, һәйбәтләп кенә кармакларны
төшөргәч, Нәгыйм малайны тагын күрәп алды. Нәкъ
аның каршысында гына көч белән тишкечен әйләндерә.

Кашык сабы буе алабуганы тартып чыгаргач,

Көндөшлөр

тартмасына салганда, Нэгийм тагын малайга күз төшерде, ул, бишмөтен салып ташлап, һаман тишкечен әйләндерә иде. Әһә, диде ул, эченнән генә сөөнөп, тамаша карарга килгәнсең икән, күр, абзаңнар ничек хикмәтли!

Күз күреме тиклем боз өстендә кара-соры түмгәкләр булып сырып утырган балыкчылар ара-тирә кыймылдый башладылар, балык чиртә дигән сүз!

«Алабуганың арты жиңел булсын» дип, теләкләр теләп караса да, балык нигәдер ашыкмады. Нэгиймнең жебе ник бер тапкыр селкенеп карасын! Үзәннеке чиртмәгәндә, башкаларга да күз төшөргәлисең. Нэгийм берзаман күтәрелеп караса исе китте: бот буе теге малай беләк буе балыкны кармагыннан ычкындырып маташа! Кар өстендә тагын өчдүрт балыгыята. Нэгийм ачуыннан кармагын тартып чыгарды да, малайга якынрак барып, боз тишәргә тотынды. Ул тишә тора, тире ага тора, малай тартып чыгара тора.

Яңа бәкедә дә күп төшмәде, житмәсә, теге хәчтерүш сару кайнатты, килгән бер балыкны суырып чыгара иде. Тагын бер тишек тишеп карады Нэгийм, кара тиргә батты, тагын берне... Малайга өзлексез чиртә торды, ә Нэгиймгә ник бер балык килеп карасын. Төш авышканда, өметен өзеп, ул малай янына ук килеп басты.

— һм, эһем... Бер олы табалык балык жыйгансың син, ә! Маладис! Әйдә, булмаса булган икән, тишекләрне алышыйк! Мин сиңа бер тәңкә бирәм!

Малай аптырап карап торды да, берлекне кире этәреп, әле генә Нэгийм ташлап киткән тишеккә таба китте.

Нэгийм, өшегән кулларын уа-уа, ашыгып-кабаланып, янадан кармакларын көйләп, малайның сихерле бәкесенә күзен текәде. Балыклар аның Гөлбануга биргән вәгдәсен чамалап сикерешеп чыгарлар да аның тартмасына кереп тулырлар төсле тоелды. Ләкин, ни гажәп, бәке тын, жен селкенми дә, кыймылдамый да. Борылыбрак караса,

күзе шакмак булды: теге хәчтерүш аның бәкесеннән
һәйбәт кенә бер сыла алып чөйде!.. Тагын берне, тагын!

Шактый вакыт узгач, суык желекләргә үтеп
керә башлагач, ул тагын малай янына атлады.

— Инде ухалык та жыйгансың син, монда хикмәт коралда
булырга тиеш, сат миңа кармагыңны! Мә, өч тәңкә бирәм.

— Сатмыйм, - диде малай.

— Син тагын ясарсың, сат! Мин үземнекен сиңа бирәм.

Малай өч тәңкәне алмады, Нәгыймнең кармагы жиз белән
бизәкләп эшләнгән иде, шуны алды. Нәгыйм бәке янына
килеп житкәнен сизмидә калды: менә хәзер ярышып карыйк!

Бераздан малай шатланып кычкырып жибәрде:
Нәгыйм кармагы белән ул тишкән жирдән эле
генә кило ярымлык корбан сөйрәп чыгарган иде...

Аның шатлыклы авазларын ишетмәс өчен,
Нәгыйм, колакчының төшереп, бүреген бәйләде,
якасын күтәрде, бозга таба инеп, бөкрәеп утырды...

Кайтырга чыкканда, ирексездән малай
янында тукталды, аның тоткан балыгы
тартмасына сыймый иде. Ул, соңгы өметен жыеп:

— Бәлки, беразын сатарсың? Миңа балыксыз
кайтырга һич ярамый. Тот биш тәңкәне! - диде.

Малай бер балыкка, бер Нәгыймнең сузылган кулына карап
торды да тартмасына сыймаган балыкларны аңа таба этәрде.

— Алыгыз, ал, абый! Сезнең кармакка капты болары, өч
кило булыр... Мин үткән ялда да ярты пот алып кайттым!

Вагонга кергәч, алар тагын очраштылар. Буш
тартмалар арасына кысылып утырган малайны урап
алган дәү-дәү абыйлар «менә мондые ычкынды, чабата
хәтлесе өзеп китте» дип, берсеннән-берсе уздырып
мактаныштылар. Малай, күзләрен елтыратып, аларны
тыңлап утыра. Нәгыйм бу юлы ул якка карамаска тырышты.

1972

Хикәянең тексты 2014 елда басылган Аяз Гыйләжевның 3 жилд «Сайланма әсәрләр китабыннан алынды. Сканлау, таныту, тикшереп укып чыгу һәм китап калыбына күчерү «bayğış» берләшмәсе тарафыннан telemetz.tatar сайты өчен башкарылды.

